

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo||nis Episcopi Hal-||berstatten[sis] Homiliarum,
nunc sexto || maiori [pro] ante hac unquam dili||gentia
excusarum, || Pars ...**

praeter omnes omnium appendices, accesserunt iam recens homiliae
aliquot piæ, ante hoc tempus excusæ nusquam

Pars Aestivalis

Haimo <Altissiodorensis>

Haimo <Halberstadensis>

Coloniae, 1551

VD16 H 222

Dixit Iesus ad quosdam qui in se confid. Luc. 18.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39335

Phili. 4.

sustinebat pro dño, nō sibi imputabat, sed deo, sic ut ipse dicit: *E surire & sitire, omnia iustinare possum in eo q̄ me cōfortat.* [Et gratia eius in me uacua nō fuit.] Gratia dei in eo uacua nō fuit, quem nec tribulatio, nec angustia, nec fames ab officio prædicationis retrahere potuit. Sed frequenter in carcerem missus, sollicitudinem gerebat ecclesiæ. Propter quod ipse dicit: [Plus omnibus laboravi, non solum ego, sed gratia dei mecum.] Quapropter considerare debemus, ut gratia dei quam per baptismum percepimus, & in quibusdam donis post baptismum excreuimus, id est, perseueremus, ne gratia dei in nobis uacua sit, hoc est, ignaua ne torpeamus pigritia, ut de spe futuræ uitæ requiei securi, ualeamus cum eo dicere: Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem iustus iudex.

2. Tim. 1.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN, Lucae XVIII.

In illo tempore dixit Iesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur cæteros, parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum. Et reliqua. **I**N multis locis sacra scriptura, quantum uirtus humilitatis hominibus p-

fit, quantumve morbus superbix noceat, ostendit: præcipue tamen in hac lectione, sub duorum hominum exemplo hoc dominus declarat, pharisæi scilicet, de suis meritis inaniter se extolentis: & publicani, sua peccata humiliter confitentis. Ait enim: [Duo homines ascenderunt in templum] Supra retulit euangelica lectio, quomodo dominus cum ad constantiam orandi discipulos suos hortaretur, si similitudinem proposuit de iudice iniquitatis, quem interpellabat quotidie quædam uidua, dicens: **Lucæ. 18** Vindica me de aduersario meo, & nolebat per multum tempus. Post hæc dixit intra se, Etsi deum non timeo, nec hominem revereor, tamen quia molesta est mihi hæc mulier, iudicabo illam, ne in nouissimo ueniens suggillet me. Et tædio uictus prestitit, quod beneficio præstare noluerat. Sed quod omnis, qui ad adorandum accedit, non solum humilitatem in corde, sed etiam seruare debet in corpore, finita similitudine, dicebat ad eos, qui in se confidebant tanquam iusti essent:

Duo homines ascenderunt in templum ut orarent, unus pharisæus, & alter publicanus.]

Pharisæus namque diuisus interpretatur, quo nomine illi in Iudæorum populo censebantur, qui ut iustiores apparerent, a cæteris se diuidebant, quasdam obseruationes & superstitiones docentes, quorum uitia dominus in euangelio non solum detegit, sed etiam frequenter increpat, dicens: **Mat. 23.** Vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris parènt quidem hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitia. Ita & uos quidem a foris apparetis hominibus iusti, intus autem ple-

Ibidem.

ni estis iniquitate & hypocrisi. Et iterum Super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunq; dixerint uobis facite, secundum uerbo opera eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. Alligant autem onera grauiâ & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Ex quorum numero erat iste pharisæus, qui cum ascendisset in templum ut oraret, dicebat:

Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, uelut etiam hic publicanus.

¶ In quo loco colligere possum, quia quatuor modis, tumor arrogantium diuiditur. Primo, cum se æstimat habere homo, quod non habet. Secundo, cum hoc quod habet, propria uirtute se habere purat. Tertio, cum hoc quod habet, a deo quidem se accepisse, sed proprijs meritis credit. Quarto, cum cæteris despectis, singulariter se habere æstimat quod habet. Quo morbo iactantiæ iste pharisæus laborabat, qui non solum publicano humiliter oranti se præferebat, sed etiam cæteris hominibus, dicens: [Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominũ.] Adhuc etiam ipsam mentis iactantiam pharisæus uerbis aperit, cum subiungit,

Ieiuno bis in sabbato, decimas de omnium quæ possideo.] Quod ait, [Ieiuno bis in sabbato,] intelligendum est in hebdomada. Vbi eorum tepiditas redarguitur, qui etiam indictum ieiunium in ecclesia uiolare præsumunt. Frustra tamen decimas de omnibus quæ possidebat dabat, quia mentem suam in fundamento humilitatis non collo-

cauerat. Erat enim de illis, de quibus dominus ait: **Mat. 23.**
 Vae uobis scribae & pharisaei hypocritae, qui deci- **Luc. 11.**
 matis mentham & anethum & cyminum & omne
 folium horti: maiora autem legis praetermittitis, id
 est, iudicium & aequitatem. Sollicita ergo conside-
 ratione praevidendum est, ut quotiescunque bona
 agimus, uirtutem humilitatis in fundamento po-
 namus, ne si exterius inanem gloriam quaerimus,
 interius mercede priuemur. Vnde Iezechiel, cum
 quatuor animalium corpora describeret, ait: Erant **Ieze. 1.**
 capita animalium plena oculis ante & retro: quo- **& 10.**
 niam sanctorum actio undique circumspecta, unde
 que debet esse munita. Ecce enim pharisaeus iste
 ad referendas deo gratias apertos oculos habuit,
 sed ad humilitatis custodiam clausos, cum dixit:
 [Deus, gratias ago tibi quia non sum sicut caeteri
 hominum.] Nos autem in eo quod bonum agi-
 mus, oculos apertos habemus: sed si de bono ope-
 re inanem gloriam quaerimus, in ea parte nihil ui-
 demus. Et quid prodest, si tota ciuitas munita sit,
 & muris undique circumdata, & unum foramen in
 ea relinquatur, per quod ab hostibus capiatur?
 Aut quid ualet, si nauis in medio pelagi posita, cla-
 uis & trabulis firmiter confixa fuerit, & paruum fo-
 ramen in ea remaneat, per quod aquae ingredian-
 tur, & nauis demergatur? Nihil. Sic non sufficit bo-
 num agere, nisi quis humilitatem studeat seruare.
 Quia qui sine humilitate uirtutes colligit, quasi in-
 uentum puluerem porrat. Nam humilis dicitur, qua-
 si humi accliuus. Quam humilitatem ille habebat,
 qui dicebat: Loquar ad dominum meum, cum sim pul- **Gen. 18.**
 uis & cinis. Et dominus ad humilitatis custodiam nos **Matt. 11.**
 prouocat, cum dicit: Discite a me quia mitis sum &

Ecc. 3. humilis corde. Et Salomon: Quanto magnus es;
1. Pet. 5. humilia te in omnibus. Et Petrus apostolus: Hu-
Pfal. 118 miliamini sub potenti manu dei. Hanc humilita-
Ibid. tem habebat Psalmista, cum dicebat: Bonum mihi
 domine, quod humiliasti me. Et item: Humiliatus
 sum usquequaq; domine. Solet em̄ contingere, ut
 cum auis laqueo capitur, sana toto corpore & in-
 regris alis, summitate paruissime unguis teneatur.
 Quoniam antiquus & callidus auceps diabolus,
 quos per adulteria, homicidia & cætera manifesta
 mala capere non potest, per inanem gloriam deci-
 pere conatur, ut de bono quod agunt, & sibi pla-
 ceant & cæteros despiciant. Sed his de superbi phar-
 isæi tumore breuiter dictis, ad pœnitentis publi-
 cani uerba ueniamus. nam subditur:

Et publicanus a longe stans, nolebat nec
 oculos ad cælum leuare, sed percutiebat pectus suum,
 dicens: Deus, propicius esto mihi peccatori. Publicanus
 dicitur, q̄ amisso pudore publice peccat, uel
 qui tributa & uestigalia publice exigit. Sicut em̄
 pharisæus mentis iactantiam aperuit uerbis, ita &
 publicanus dolorem cordis in ipso situ ostendit
 corporis. Primo a longe stando, non audens ap-
 propinquare sanctis, a quorum consortio se pec-
 cando diuiserat. Secundo, nolens oculos ad cælum
 leuare, timens illum respicere, quem se offendisse
 recolebat. Tertio, tundendo pectus, quod pprie il-
 lorum est, q̄ de peccatis erubescunt. In tuncione q̄
 pe pectoris, dolorē ostendit mentis. Sed q̄a nemo
 præ facinorum magnitudine ueniã desperare de-
 ber, recte uoce publicani dicitur: [Deo] propicius esto
 mihi peccatori. Nouerat enim illum esse, q̄ p pro-
 phetã ait: Viuo ego, dicit dñs, nolo mortem pecca

Ieze. 18.

toris, sed ut conuertatur & uiuat. Et iterum: Peccator in quocunq; die conuersus fuerit & ingemuerit, omnia peccata eius obliuioni tradetur. Imitemur ergo & nos, q; peccatis cōstringimur, hunc publicanum: & recolentes mala quæ gessimus, longestemus, id est, a cōsortio sanctorum nos indignos iudicemus. Respiciamus terram, id est, terram & cinerē nos esse iugiter cōsiderem⁹. Tundamus peccata, ut delectatio carnalis in amaritudinem uertatur mentis: neq; em̄ pœnitentes de uenia desperemus, sed ad illum, qui ueniæ largitor est, humiliter accedamus, orantes cum propheta & dicentes: **Pfal. 78.**

Adiuua nos deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui dñe libera nos, & propicius esto peccatis nostris, propter nomē tuum. Sed quia iuxta uocem Salomonis, Ante ruinā exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur, bene subiungitur: **Pro. 16.**

Amen dico uobis descendit hic iustificatus in domum suam ab illo, hoc est, magis quam pharisæus. Iste enim se accusando iustificatus est, ille se excusando reprobatur. Sicq; in his adimpletum est, quod alibi ait: Amen dico uobis, quia gaudium est in cælo coram angelis dei super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui nō indigent pœnitentia. ¶ Allegorice autem per pharisæum & publicanum, utrunq; populum intelligere possumus, Iudeorū scilicet & gentium. Ergo per pharisæum, qui diuisus interpretatur, Iudeorū popul⁹ significatur, qui in circuncisione & legalibus ceremonijs a cæteris nationibus erat diuisus. Per publicanum intelligitur gentilis populus, q; a cognitiōe dei alienus, absq; ulla reuerentia publice peccare non eru

Luc. 15.

bescebat, non solū in idolorum cultura, sed etiā in
uarijs immunditijs. Sed phariseus de proprijs me-
ritis confidens, reprobatus est: quia sicut ait Apo-

Rom. 11. stotus, Iudæorum populus uolens statuere suam
iustitiam, iustitiæ dei nō est subiectus. Publicanus
autem uel gentilis, accepta dei notitia, tanto citi-
us ad ueniam peruenit, quanto uehementius do-
lēs de peccatis erubuit, Apostolo teste q̄ ait: Quod

Ibidem quærebat Israel, non est consecutus, electio autē
consecuta ē. Sic ergo unus exaltando meruit hu-
miliari, & alter humiliando meruit exaltari. Sup-

Pro. 29. bum em̄ (ait Salomon) sequitur ignominia, & hu-
mitem spiritu sequitur gloria. Vnde & subditur:

Quia omnis qui se exaltat humiliabitur;

& qui se humiliat, exaltabitur. Sed q̄ simpliciter

non ait, Qui se exaltat, humiliabitur: & qui se hu-
miliat, exaltabitur: sed cum additamento, Omnis

qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, ex-
altabitur. dicendum est quia uarijs modis hoīes in

hoc seculo & in futuro exaltantur & humiliantur.

Alij hic & in futuro exaltantur, sicut fuit rex Da-
uid, Iob, Iezechias, Iosias, & cæteri tales, q̄ glorio-
si in hoc seculo fuerunt, & gloriosiores in futuro.

Alij hic & in futuro humiliantur, sicut sunt super-
bi homines, q̄ sunt pauperes: uel certe illi, q̄ in hoc

seculo de peccatis uindictā recipiunt, & in futuro

ad pœnā perpetuam transeunt, quales fuerunt He-
rodes & Antiochus, Nabuchodonosor & Pilatus,

& multi tales, de q̄bus scriptū est: Duplici contri-
tione conterere eos dñe. Nonnulli autem hic exaltan-
tur, sed in futuro humiliantur, sicut sunt superbi di-
uites, qui iuxta scripturæ uocē, ducunt in bonis dies
suos, & in puncto ad inferna descendunt. Alij autē

Iere. 17. uites, qui iuxta scripturæ uocē, ducunt in bonis dies
suos, & in puncto ad inferna descendunt. Alij autē

Iob. 21.

hic humiliantur, sed in futuro exaltantur, sicut sunt pauperes, & illi precipue, qui propter deū omnia sua relinquētes, semetipsos spontanea uolūtate humiliant, ut in futuro a dño exaltari mereantur. Ad quorum nos consortium perducere dignetur ille, qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN, II. ad Corinth. ij.

Fratres Fidutiam talē habemus per Christum ad deum &c.

IN hac lectione uult Apostolus differentiā & distātiā facere, inter Moysen legislatorem & Christum datorem euangelij, inter legē & euangelium, inter doctores legis & doctores euangelij. & ostendit, quia quanta distantia est inter Moysen & Christum, tanta distantia est inter legem & euangelium, inter doctores legis & euangelij. Demonstrat quoque quia nihil sumus, nisi domini misericordia & gratia regamur. Fidutiam, inquit, id est, audaciam & fidem, talem habemus per Christum dominum nostrum, cuius passione redempti & reconciliati sumus. [ad deum.] id est, apud deum patrem, qualem ego dicturus & scripturus sum in sequentibus.

Nō q̄ sufficientes sumus cogitare aliqd a nobis, nisi ex nobis, sed sufficiētia nostra ex deo ē. Hic destruit omnē confidentiā liberi arbitrij, p̄ q̄d multi putāt se posse bonū aliqd agere sine dei gratia. Et idcirco ista omnia ait, ut ostendat nihil boni sua uirtute & prudētia posse cogitare aut facere. Dicit ergo: Nō habemus talē fidutiā uel audaciā q̄ sumus sufficientes, id est, quod possimus cogitare a no-